

SOCIALMINISTERIET

Folketingets Retsudvalg

Departementet

Holmens Kanal 22
1060 København K

Dato: 8 april 2005

Tlf. 3392 9300

Fax. 3393 2518

E-mail sm@sm.dk

KPU/ J.nr. 640-1494

Under henvisning til Folketingets Retsudvalgs brev af 3. marts 2005 følger hermed – i 5 eksemplarer – socialministerens svar på spørgsmål nr. 21 (REU Alm. del).

Spørgsmål nr. 21:

”Ministeren bedes redegøre for, om der agtes fremsat forslag om lovfæstelse af principperne vedrørende magtbeføjelser og begunstigelser, sådan som det generelt skete med vedtagelsen af straffuldbyrdsloven i 2000. Ministeren bedes desuden oplyse, hvorledes de administrative forskrifter kan præciseres, og hvilket tiltag der påtænkes med henblik på at ruste institutionernes ledelse og personale til på en betryggende måde at varetage hensynet til de anbragtes retssikkerhed. Der henvises til vedlagte uddybning af spørgsmålet. Spørgsmålet har tidligere været stillet i folketingsåret 2004-05, 1. samling, jf. REU alm. - spørgsmål 118.”

Svar:

Reglerne om magtanvendelse, herunder i relation til ungdomssanktionen, bygger aktuelt på bekendtgørelse nr. 1309 af 14. december 2004 om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet. Bekendtgørelsen er udstedt i medfør af § 108 (og §132, stk. 3, vedr. finansiering) i lov om social service.

Jeg mener, at en eventuel ny regulering, uanset om der tænkes på love eller bekendtgørelser, bør afvente resultaterne fra evalueringen af ungdomssanktionen, der aktuelt er under såvel kvantitativ som kvalitativ evaluering. Folketingets Retsudvalg og Socialudvalg vil blive orienteret om evalueringen.

I lyset af resultaterne af denne evaluering samt øvrige tilkendegivelser, herunder fra praksisfeltet, vil jeg vurdere behovet for ændringer.

Med hensyn til at ruste ledelse og medarbejdere til at varetage hensynet til de anbragtes retssikkerhed kan jeg oplyse, at det allerede fremgår af magtan-

vendelsesbekendtgørelsen, at institutionens leder skal sikre sig, at såvel de anbragte børn og unge som forældremyndighedens indehaver gøres bekendt med reglerne i bekendtgørelsen, herunder om klagemuligheder. Det fremgår herudover af bekendtgørelsen, at denne skal udleveres til samtlige medarbejdere, som skal kvittere for modtagelsen.

I uddybningen af spørgsmålet er bl.a. refereret til, at kriterierne for iværksættelse af restriktioner i tilknytning til ungdomssanktionen skulle være vage. Som eksempel omtales relationen til tilbageførsel. I den forbindelse kan jeg henvise til Socialministeriets vejledning nr. 4 af 16. januar 2002 om særlig støtte til børn og unge, og Socialministeriets orienteringsbrev af 11. marts 2003 til samtlige kommuner m.fl (bilag 1). Brevet indeholder en udførlig beskrivelse af emnet, bl.a. baseret på en indhentet udtalelse fra Justitsministeriet.

Jeg vil i forbindelse med en revision af ministeriets vejledning om særlig støtte til børn og unge være opmærksom på behovet for at understrege, at et ophold i sikret afdeling ikke bør strækkes ud over det strengt påkrævede – inden for de rammer, der er afstukket i dommen.

Hvis der måtte blive rejst spørgsmål af mere generel karakter i tilknytning til gennemførelse af en ungdomssanktion, vil ministeriet være opmærksom på i lighed med tidligere at udsende et orienteringsbrev, der vil være den hurtigst mulige generelle reaktion.

Eva Kjer Hansen

/Birgitte Lundblad

Til samtlige kommuner, amtskommuner m. fl.

Dato: 11. marts 2003

Orientering om spørgsmål i forbindelse med gennemførelse af en ungdomssanktion (efter straffelovens § 74 a)

Baggrund

Der er over for Socialministeriet fremsat ønske om en nærmere orientering om ungdomssanktionen. Der er på tidspunktet for dette orienteringsbrev alene afsagt et begrænset antal domme til ungdomssanktion.

Ministeriet har alene besvaret spørgsmål af mere generel interesse vedrørende et begrænset antal situationer. Orienteringsbrevet tager udgangspunkt i disse besvarelser, og vedrører overvejende spørgsmål af retlig karakter og kan ikke betragtes som en mere generel dækkende vejledning. Senere supplerende spørgsmål af mere generel interesse, vil blive søgt samlet op med henblik på en efterfølgende supplerende orientering.

Besvarelserne har i vid udstrækning kunnet ske med henvisning til bemærkninger til lovforslaget og tidligere givet vejledning, herunder i

- Orienteringsbrevet i forbindelse med lovens vedtagelse. Socialministeriets brev af 1. juni 2001.
- Socialministeriets bekendtgørelse nr. 620 af 21. juni 2001 om magtanvendelse mv. (med senere ændringer).
- Vejledning om særlig støtte til børn og unge. Socialministeriets vejledning nr. 4 af 16. januar 2002.

Orienteringens indhold

Til indledning gives en mere bred orientering, herunder om lovforslaget, og formuleringen af lovbestemmelsen i straffeloven.

Dernæst berøres mere konkretiserede spørgsmål vedrørende:

- Indstilling til anklagemyndigheden, planlægning af et ungdomssanktionsforløb
- Tilsyn med unge, der er dømt til ungdomssanktion
- Magtanvendelse
- Servicelovens tilbud for unge, der er idømt en ungdomssanktion
- Kompetence til at træffe afgørelse om anbringelse af en ung i sikret afdeling med anden hjemmel end i dom til ungdomssanktion

- Kompetence til at træffe afgørelse om tilbageføring til sikret afdeling (med hjemmel i dom til ungdomssanktion)

Endelig berøres to problemstillinger, Justitsministeriet har udtalt sig om:

- Gennemførelse af afgørelse om ungdomssanktion og tilbageføring til sikret afdeling i tilfælde af undvigelse. Sondring mellem pålæg og vilkår.
- Regulering af spørgsmål om ny kriminalitet

Indførelsen af ungdomssanktionen, lovforslaget

I straffeloven blev der med virkning for gerningstidspunkter fra den 1. juli 2001 indført en ungdomssanktion i form af en struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling af 2 års varighed for de 15-17 årige. Formålet med lovændringen er at styrke indsatsen og reaktionsmulighederne over for den hårde kerne af socialt belastede og utilpassede unge kriminelle gennem at fastholde den unge i længere tid og for samtidig at iværksætte en behandling, der på længere sigt kan få den unge på ret kurs.

Lovforslaget kan læses og downloades fra Folketingets hjemmeside www.ft.dk se under dokumenter – arkiv samlingen 2000-01. I bemærkningerne til lovforslaget er der forholdt til flere af de problemstillinger, der i praksis vil opstå i forbindelse med afviklingen af en ungdomssanktion. Lovforslaget bygger på den rapport, som Ekspertgruppen om ungdomskriminalitet afleverede til justitsministeren og socialministeren den 2. februar 2001. Rapporten kan findes på nettet under Justitsministeriets hjemmeside www.jm.dk

Lovteksten (straffelovens § 74 a)

”§ 74 a. Hvis en person, der på gerningstiden ikke var fyldt 18 år, har begået grovere personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, kan retten bestemme, at den pågældende skal undergive sig en struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling af 2 års varighed, hvis det må anses for formålstjenligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser.

Stk. 2. Retten kan give den dømte pålæg svarende til de vilkår, der kan fastsættes efter § 57. Længstetiden for ophold i døgninstitution eller godkendt opholdssted er 1 år og 6 måneder, heraf højst 12 måneder i en sikret afdeling på en døgninstitution for børn og unge. Begår en person, der er undergivet en foranstaltning efter stk. 1, ny kriminalitet, kan retten i stedet for at idømme straf forlænge foranstaltningen, herunder længstetiderne efter 2. pkt., med indtil 6 måneder.

Stk. 3. Den dømte kan kræve afgørelser om overførsel til en sikret afdeling i en døgninstitution for børn og unge og afgørelser om overførsel fra ambulantly behandling til anbringelse på en døgninstitution for børn og unge eller godkendt opholdssted indbragt for retten til prøvelse. Det samme gælder, i det omfang de sociale myndigheder med hjemmel i dommen træffer afgørelse om, at den pågældende skal forblive i institution ud over det i dommen fastsatte tidsrum for opholdet. Afgørelsen træffes ved kendelse. Sagens ind-

bringelse for retten har ikke opsættende virkning. Bestemmelsen i § 59, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 4. Justitsministeren kan efter forhandling med socialministeren fastsætte regler om meddelelse af tilladelse til udgang mv. til personer, der er undergivet en foranstaltning efter stk. 1 og 2. Justitsministeren kan i den forbindelse fastsætte, at afgørelser, der træffes i medfør af disse regler, ikke kan indbringes for højere administrativ myndighed.”

Indstilling til anklagemyndigheden, planlægning af et ungdomssanktionsforløb

For at tilvejebringe et grundlag for sanktionsfastsættelsen indhenter anklagemyndigheden i forbindelse med forberedelsen af straffesager mod unge under 18 år oplysninger om sigtedes personlige forhold hos de sociale myndigheder i sigtedes opholdskommune. De sociale myndigheder bør i den forbindelse tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt en dom til socialpædagogisk behandling må anses for formålstjenlig, og – som led i den plan, der efter serviceloven er pligt til at udarbejde for unge, som har begået alvorlig kriminalitet – hvilke pålæg, der må anses for formålstjenlige i forhold til den unge.

I de sager, hvor en ungdomssanktion kan komme på tale, skal indstillingen fra de sociale myndigheder indeholde forslag til, hvordan ungdomssanktionen for den pågældende unge bør udformes. De sociale myndigheder bør i den forbindelse (via anklagemyndigheden) indstille til retten, hvor længe den unge bør opholde sig på en sikret døgninstitution, og i hvor lang tid den unge efterfølgende skal være anbragt på en åben institution/opholdssted. Har den unge under sagen været anbragt i varetægtsurrogat i sikret afdeling, og er der her gennemført en pædagogisk observation, der viser, at den pågældende ikke har behov for at være i en sikret afdeling, er der ikke noget til hinder for, at de sociale myndigheder indstiller, at ungdomssanktionen indledes på en almindelig døgninstitution/opholdssted.

Det er i lovforslaget med reference til rapporten fra Ekspertgruppen omtalt, at det forudsættes, at retten ikke afsiger dom til en ungdomssanktion, hvis der foreligger en velbegrundet indstilling fra de sociale myndigheder om, at den tiltalte er uegnet til at modtage en dom til socialpædagogisk behandling.

De sociale myndigheder udarbejder en handleplan, som forudsættes at være en del af indstillingen, eventuelt som et bilag. Handleplanen kan løbende tilpasses af kommunen – inden for de overordnede rammer, der er afstukket ved dommen. Et kvalificeret arbejde med handleplanen er afgørende for et vellykket forløb. Linjerne heri skal være gennemdrøftet med og stå klart for den unge. Samtidig skal de være klare pejlemærker for de ansatte, der yder den socialpædagogiske indsats i forhold til den unge.

Betydningen af en velbegrundet indstilling kan ses af en landsretsdom (V.L.D. 13. marts 2002, U.f.r. 2002, s. 1303). Kommunen havde i denne sag argumenteret for, at en ung ikke skulle have pålæg om at indlede ungdoms-

sanktionen på en sikret afdeling. Dommen indeholdt i forlængelse heraf ikke et sådant pålæg.

Samtidig havde kommunen i den konkrete sag udarbejdet en alternativ handleplan for den situation, at den unge ikke blev dømt til socialpædagogisk foranstaltning. Kommunen havde således et beredskab til at kunne forholde sig til den unge uanset dommens udfald.

Kommunen bør ved planlægningen af et ungdomssanktionsforløb tilstræbe, at der sikres en kontinuitet i forløbet. Amtet vil evt. kunne yde bistand med hensyn til plads i et egnet døgntilbud, der kan magte den unge. Kontinuiteten vedrører også den behandlingsmæssige indsats. Det kan således være værdifuldt, hvis der er mulighed for, at personale kan følge den unge fra den sikrede afdeling til et åbent døgntilbud og evt. i det videre forløb.

Ikke alle døgntilbud er indrettet på at kunne modtage målgruppen af unge. Kommunen bør derfor, på tidspunktet, det anses for at være en realistisk mulighed, at den unge skal i et ungdomssanktionsforløb afdække muligheder for et kontinuert forløb.

Tilsyn med unge, der er dømt til ungdomssanktion

Ungdomssanktionen fratager ikke kommunen fra den sædvanlige tilsynsforpligtelse, herunder under anbringelse i døgntilbud, også i sikrede afdelinger.

Magtanvendelse

”Magtanvendelsesbekendtgørelse”, Socialministeriets bekendtgørelse nr. 620 af 21. juni 2001, blev ændret i forbindelse med indførelsen af ungdomssanktionen og omfatter også unge, der er dømt til en ungdomssanktion. Det fremgår efter ændringen, at unge kan optages i sikret afdeling efter det fyldte 18. år, hvis opholdet er led i en ungdomssanktion.

Serviceovens tilbud for unge, der er idømt en ungdomssanktion

Unge, der er idømt en ungdomssanktion, kan sideløbende med en afvikling af en ungdomssanktion tilbydes foranstaltninger efter serviceloven, jf. Socialministeriets vejledning nr. 4 af 16. januar 2002 om særlig støtte til børn og unge. Det betyder, at regelsættet, der knytter sig hertil, skal følges. Et eksempel herpå gengives nedenfor.

Kompetence til at træffe afgørelse om anbringelse af en ung i sikret afdeling med anden hjemmel end i dom til ungdomssanktion

Der vil kunne forekomme tilfælde, hvor det er påkrævet, at en ung i et ungdomssanktionsforløb skal have ophold i en sikret afdeling, og der ikke med hjemmel i dommen om ungdomssanktion er grundlag for at træffe afgørelse om tilbageføring. I en sådan situation kan kommunen træffe afgørelse om

anbringelse i sikret afdeling efter de sædvanlige regler i serviceloven og magtanvendelsesbekendtgørelsen.

Kompetence til at træffe afgørelse om tilbageføring til sikret afdeling (med hjemmel i dom til ungdomssanktion)

Reglerne om kompetence til at træffe afgørelse om tilbageføring fremgår af Socialministeriets bekendtgørelse nr. 620 af 21. juni 2001. (Denne bekendtgørelse er senere ændret, men ændringen vedrører ikke kompetencespørgsmålet.) Det fremgår af bekendtgørelsens § 5, stk. 5, at kommunen er kompetent til at træffe sådanne afgørelser, og at kommunens afgørelse skal tiltrædes af amtskommunen i det amt, hvor den pågældende sikrede afdeling ligger.

Gennemførelse af afgørelse om ungdomssanktion og tilbageføring til sikret afdeling i tilfælde af undvigelse. Sondring mellem pålæg og vilkår.

Justitsministeriet har på en forespørgsel udtalt følgende:

”I bemærkningerne til lovforslaget om indførelse af ungdomssanktion er det anført, at dette indebærer, at afgørelsen, herunder pålægget om institutionsophold, kan gennemføres umiddelbart efter sit indhold. Herved adskiller det sig fra, hvad der gælder for vilkår i en betinget dom.

Hvis den dømte ikke opfylder et vilkår i eller i henhold til en betinget dom om f.eks. institutionsophold, kan vilkåret således ikke gennemtvinges ved, at politiet henter den pågældende og bringer vedkommende tilbage til institutionen. I stedet er i straffelovens § 60 fastsat nærmere regler om sanktionerne ved overtrædelse af vilkår i eller i henhold til en betinget dom.

Et pålæg i en dom til ungdomssanktion – f.eks. om institutionsophold – kan derimod gennemtvinges umiddelbart. Hvis en person, som er undergivet ungdomssanktion, undviger fra en sikret døgninstitution, vil det derfor være muligt ved efterfølgende pågribelse at bringe vedkommende tilbage til en sikret døgninstitution på ny med henblik på den fortsatte gennemførelse af ungdomssanktionen.”

Regulering af spørgsmål om ny kriminalitet

Justitsministeriet har på en forespørgsel bl.a. udtalt følgende:

”Straffelovens § 74 a, stk. 2, 3. pkt., regulerer spørgsmålet om ny kriminalitet, der begås af unge, som er undergivet ungdomssanktion, og hvor straffesagen i anledning af den nye kriminalitet afgøres, inden ungdomssanktionen er afviklet.

Hvis en person, der er undergivet en foranstaltning efter § 74 a, stk. 1, begår ny kriminalitet, kan retten således efter straffelovens § 74 a, stk. 2, 3. pkt., i stedet for at dømme straf forlænge foranstaltningen, herunder længstetiderne efter 2. pkt., med indtil 6 måneder.

Efter straffelovens § 89 a, stk. 2, kan retten endvidere træffe bestemmelse om bortfald af en tidligere idømt foranstaltning efter straffelovens § 74 a, hvis den person, der er undergivet en sådan foranstaltning, efterfølgende idømmes straf.

I bemærkningerne til lovforslaget om indførelse af ungdomssanktionen er der nærmere angivet mulige løsninger for de tilfælde, hvor en ung, som er undergivet en ungdomssanktion, begår ny kriminalitet. ...”

Med venlig hilsen

Kirsten á Rogvi

Peter Uldall